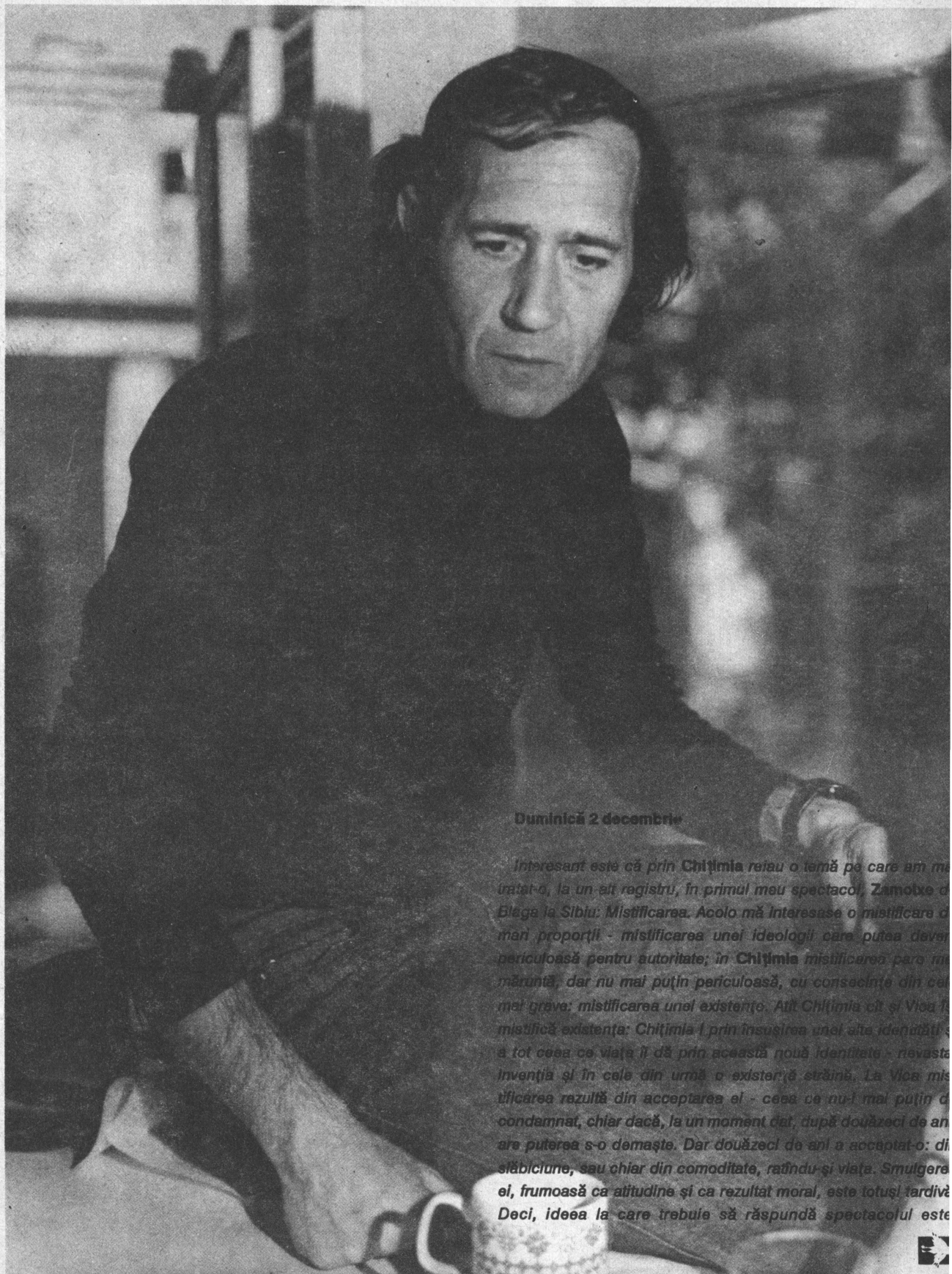

JURNAL

Duminică 2 decembrie

Interesant este că prin *Chițimia* reiau o temă pe care am mai tratat-o, la un alt registru, în primul meu spectacol, *Zamoxis* și *Blaga* la Sibiu: mistificarea. Acolo mă interesase o mistificare de mari proporții - mistificarea unei ideologii care putea deveni periculoasă pentru autoritate; în *Chițimia* mistificarea pare mai mărunta, dar nu mai puțin periculoasă, cu consecințe din cel mai rău: mistificarea unei existențe. Atât *Chițimia* cât și *Vioa* îl mistifică existența: *Chițimia* - prin însușirea unei alte identități, a tot ceea ce viața îi dă prin această nouă identitate - nevastă, invenția și în cele din urmă o existență străină. La *Vioa* mistificarea rezultă din acceptarea ei - ceea ce nu-i mai puțin condamnat, chiar dacă, la un moment dat, după douăzeci de ani are puterea să o demaște. Dar douăzeci de ani a acceptat-o: din slăbiciune, sau chiar din comoditate, rașindu-și viața. Smulgerea ei, frumoasă ca atitudine și ca rezultat moral, este totuși tardivă. Deci, ideea la care trebuie să răspundă spectacolul este

coșmarul unor existențe mistificate. Pentru că nici unul dintre cei doi nu-și găsește liniștea, echilibrul sau sensul în mistificarea pe care au pus-o la cale sau pe care au acceptat-o. Sau, cum spune Dinu Kivu că o fericire întemeiată pe mistificare eșuează inevitabil, că impostura și furtul (în orice sferă calitativă) sînt stări ce germinează categoric sancțiunea finală, că iluzia vieții nu se poate confunda cu iluzia moralei ("România literară"/22 noiembrie 1973).

Profesorul, Chițimia I și Filozoful pun la cale omorîrea lui Chițimia II. Chiar dacă această plănuire a crimei visează o victimă simbolică, monstruoșitatea ei și, ca atare, efectul, nu sînt cu nimic diminuate: sugrumarea **adevărului** este la fel de criminală ca și omorîrea unei ființe omenești. De aceea, aceste personaje trebuie văzute în perspectiva culpabilității de crimă: adică tot ceea ce este derizoriu și ridicol în ei este doar o față a medaliei, din moment ce sînt capabili de crimă, fie și pe planul simbolic, esența lor conține monstruoșitate. Firește, ca rezolvare practică în spectacol, ei își vor demasca abia în final profunda josnicie, în intenția de a salvagarda mistificarea prin orice mijloace.

Am recitat lucrarea de diplomă pentru **Zamolxe** de Blaga: cred că este o lucrare bine argumentată, cu idei interesante. Am elaborat-o la începutul anului 1971, o perioadă fructuoasă pentru mine: realizasem înainte spectacolul de la Sibiu cu această piesă (pe care-l consider lucrul cel mai aproape de artă pe care l-am făcut - cel puțin ca gîndire), apoi, imediat, am conceput și realizat **Nebunia lui Pantalone**. Cel puțin "intelectual", ca preocupare și profunzime a gîndirii, a fost o etapă de vîrf. De atunci am avut o "pauză" de aproape trei ani. Poate acum, cu **Chițimia**, voi reînnoa firul întrerupt atunci, deși n-o să mă pot lansa hotărît în teatru chiar dacă îmi va merge foarte bine, numai din teatru - cel puțin în situația mea - nu se poate trăi. Mi-e teamă că ajung la un punct al plafonării. N-am mai înmagazinat nimic, tot ce "scot" acum este rezultatul anilor de institut, cînd mi-am format o concepție despre teatru și am pus bazele fundamentale ale pregătirii mele în această direcție.

Marți 4 decembrie

Chițimia va fi un spectacol în care, poate, e bine ca regia să nu se "vadă" decît în vreo cîteva rînduri: începutul, scena "uciderii", finalul etc. În rest, mîna regizorului trebuie să conducă discret atmosfera, precum și dozajul facturii speciale a textului.

Am tot mai dese dureri de cap. S-ar putea să fie din cauza oboselii - sper ca aceasta să fie motivul.

Joi 6 decembrie

Astăzi încep repetițiile cu **Chițimia**. Poate fi o zi importantă pentru mine. Din păcate, nu am emoțiile pe care ar trebui să le am. Am doar un soi de teamă: pentru că nu sînt convins că am

pregătît suficient acest spectacol: psihologic și artistic. Țin minte că în drum spre Sibiu, acum trei ani, cînd am plecat să montez **Zamolxe**, în tren am meditat la pasul pe care urma să-l fac: debutul în teatru profesionist. Spectacolul era mult mai bine gîndit - e drept, și piesa era mult mai dificilă -, eram mult mai concentrat asupra începerii lucrului. La Sibiu am avut cîteva zile pînă la începerea repetițiilor, timp în care m-am adunat total. Acum, după trei ani de zile - cînd, de fapt, montez abia al doilea spectacol în teatru! -, evenimentul este la fel. Dacă nu chiar mai important pentru mine: montez pe o scenă bucureșteană, la cel mai bun teatru din țară, am în distribuție cîteva capete de afiș: Octavian Cotescu, Rodica Tapalagă, Ștefan Bănică - care pot să asigure succesul, dar pot să-ți scoată și sufletul -, pun în scenă o piesă socotită de pe acum o "lovitură" în dramaturgia românească și probabil va face vîlvă (s-ar putea să aibă și probleme), iar un rateu din partea mea ar însemna a-mi arunca în spate o "cocoasă" pe care numai cu multe strădanii și multe succese aș mai putea s-o îndrept. Iar starea în care mă găsesc nu este cea mai favorabilă: mă simt obosit, preocuparea îmi e dispersată, pentru că n-am terminat încă serialul, nu simt încă totul pînă-n vîrfurile unghiilor, într-un cuvînt, nu sînt suficient pregătît pentru un asemenea război (nici măcar cuvîntul pe care trebuie să-l adresez astăzi actorilor nu mi l-am formulat încă).

Desigur, aș putea să mă mint că mai am timp suficient să recuperez în perioada repetițiilor la masă, pe care aș putea-o prelungi 2-3 săptămîni. Dar dacă nu prind actorii de la început, dacă le dau senzația că ezită și nu stăpînesc textul, pot să-mi scape definitiv din mînă și să nu-i mai pot domina pînă la sfîrșit. Pe de altă parte, nu am talentul să joc teatru și să dau senzația că știu totul. În sfîrșit, nu-mi rămîne decît să-mi adun acum toate forțele și să pornesc la atac. Succes, Sandule!

Vineri 7 decembrie

Total a mers mai bine decît mă așteptam. N-a fost nevoie să țin o cuvîntare amplă despre modul în care vreau să pun spectacolul, am spus doar cîteva cuvinte și apoi totul a luat caracterul unei discuții, nici asta prea lungă. Hety este de părere că este un lucru bine început (de altfel, schița lui de decor a fost lăudată de toată lumea: de Riman, de Băieșu, de actori). Să dea Dumnezeu să fi călcat cu dreptul!

Asta nu înseamnă că nu se vor ivi dificultăți pe parcurs. Actorii de la "Bulandra" sînt prea răsfațați. La alcătuirea distribuției Petrică Gheorghiu și Paul Sava au vrut să joace alte roluri decît cele în care erau distribuiți și a trebuit să renunț la ei; ieri, Bănică a făcut fițe, nefiind mulțumit de rol și sînt convins că n-a citit piesa. Li s-a dat, probabil, prea multă libertate și putere, ei decid ce să joace și, probabil, cum să joace. Într-un conflict cu ei poți să fii pierdut. Trebuie să ai prestigiul lui Ciulei, sau forța și spatele lui Pintilie ca să-i supui. Acum înțeleg foarte bine de ce Andrei Șerban și Manea au eșuat în acest teatru. E foarte greu să-ți impui un punct de vedere, iar dacă acesta mai este și special, depășind puterea lor de înțelegere, sau concepțiile lor, devine imposibil. Mă gîndesc că s-a nimerit foarte fericit că prima

Mutter Courage de Bertolt Brecht în regia lui Alexandru Tatos (în fotografie: Carmen Galin)

piesă pe care o montez în acest teatru este **Chițimia** - o piesă de actori, mai aproape de mentalitatea lor despre teatru. Cu Hans Sachs sau **La gura sobei** aș fi putut să mă ard - trebuie să mai urc câteva trepte ca să revin cu un spectacol de regie.

A căzut și filmul lui Mihu "Castele pe nisipuri". Treptat o să devină un eveniment când un film o să treacă de vize (nevătămat și nemasacrat de cenzură, asta chiar va fi imposibil). Eșecul lui Mihu se mai datorează unui fapt caracteristic în arta noastră: domnia scriitorilor. Desigur, scrisoarea prin care Everac se dezice de film a contribuit foarte mult la verdict. Scriitorii stăpînesc, sînt singurii care obțin cîștig de cauză în unele revendicări pe care le ridică (cum a fost, de pildă, în povestea cu "fondul nescriptic", cînd au reușit să "întoarcă" legea). Explicația? Mi-a confirmat-o și Iulius Fejeș în discuția pe care am avut-o acum vreo două săptămîni: conducerea nu vrea să aibă niște "cazuri" de opoziție, gen Sineavski sau Daniel, ale scriitorilor. Numai că socoteala lor este falsă: mișcările scriitorilor din URSS sau alte țări socialiste au un alt motiv: aceștia luptă pentru dreptul de a scrie, de a critica societatea în care trăiesc. Ceea ce nu se întîmplă cu scriitorii noștri.

Ieri m-am întîlnit pe stradă cu Titus Popovici. Mi-a declarat că termină lucrul la cele două scenarii pe care le pregătește, apoi o rupe cu cinematografia pentru cel puțin 10 ani. S-a săturat s-o mai ia de la capăt ca un debutant la fiecare film, spunea că în

actuala "criză economică mondială" arta nu mai interesează pe nimeni.

De fapt, sînt lucruri pe care le gîndeam, fără să extind "criza" pe tot mapamondul. Într-adevăr, arta dă multă bătaie de cap și cheltuială conducerii noastre. S-ar dispensa foarte ușor de ea, dacă s-ar putea. Dar, ani de zile, în scopuri propagandistice și pentru a ne putea lăuda cu mișcarea noastră culturală, o mulțime de oameni (suficient de mulți nechemăți) au fost încurajați s-o apuce pe drumul artei. Acum, aceștia cer de mîncare!

Duminică 9 decembrie

Chițimia, dușă mai departe, în alte zone, ar putea fi spectacolul unei demonstrații simbolice (metaforice) despre mistificarea unor existențe. În acest caz, cei doi poli ai debaterii ar fi **Chițimia II** - ca întrupare a aspirațiilor mistifi-

cate - și Profesorul, motorul care alimentează permanent slăbiciunea omului, conferindu-i justificările mistificării.

Încă nu sînt lămurit care ar putea fi realizarea mai propice acestui gînd: dacă-l pot dezvolta în spectacol așa cum îl gîndesc acum, sau e necesar să-l încerc, poate, altă dată, în altă versiune a concepției?

Joi 13 decembrie

S-a împlinit o săptămîină de la prima lectură cu **Chițimia**. Deși ar fi absurd să pretind ca în cîteva lecturi să se simtă un progres, persistă în mine o senzație de nemulțumire. Nimic n-a venit în acest timp ca să-mi completeze gîndurile sau să mă convingă că am plecat pe un drum bun. Continui să fiu neliniștit că n-am gîndit suficient spectacolul și oricîte eforturi aș face acum - și mă silesc - nu pot să mai trec un anumit prag, pe care singur l-am stabilit: mă învîrt în jurul lui, mai ciocănesc pe ici, pe colo, dar nu merg mai departe. Se prea poate să nici nu fie nevoie, condiția piesei și premisele concepției pe care mi-am propus-o să refuze din instinct "ideile geniale" care să reînsuflească totul. Nu știu, nu-mi dau seama. La faza în care mă găsesc, probabil că nici n-am să găsesc răspunsul.